مجله علوم تغذیه و صنایع غذایی ایران
سال هفتم، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۱، صفحات ۱۰۸-۱۰۱

ارزیابی مقالات فارسی تغذیه‌ای در نشریات علمی ـ پژوهشی کشور طی سال‌های ۸۹-۱۳۸۵: فرصتی برای تغییر سیاست پژوهش‌های تغذیه‌ای

فرناز خوشنویسان[۱]، مجید حاجی فرجی[۲]، ناهید سالارکیا[۳]، آزاده امین‌پور[۴]، مریم راثی[۵]، نرگس عباسقلی[۵]

۱- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد علوم تغذیه، انستیتو تحقیقات تغذیه و صنایع غذایی، دانشکده علوم تغذیه و صنایع غذایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
۲- نویسنده مسئول: دانشیار گروه سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی غذا و تغذیه، انستیتو تحقیقات تغذیه و صنایع غذایی کشور، دانشکده علوم تغذیه و صنایع غذایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی. پست الکترونیکی: m39faraji@yahoo.com
۳- پژوهشیار گروه تحقیقات سیاست‌گذاری و برنامه ریزی غذا و تغذیه، انستیتو تحقیقات تغذیه و صنایع غذایی کشور، دانشکده علوم تغذیه و صنایع غذایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
۴- مربی گروه تغذیه جامعه، انستیتو تحقیقات تغذیه و صنایع غذایی کشور، دانشکده علوم تغذیه و صنایع غذایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
۵- کارشناس کتابداری و اطلاع رسانی، انستیتو تحقیقات تغذیه و صنایع غذایی کشور، دانشکده علوم تغذیه و صنایع غذایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

تاریخ دریافت: ۹۰/۱۲/۲ تاریخ پذیرش: ۹۱/۵/۳۱

چکیده

سابقه و هدف: بررسی‌های دوره‌ای برای ارزیابی وضعیت موجود تحقیقات تغذیه به کار می‌روند و می‌توان از نتایج آن در تعیین سمت و سوی پژوهش‌های آتی استفاده کرد. هدف از این مطالعه، ارزیابی مقالات فارسی در زمینه تغذیه بر اساس موضوع، طراحی و نوع مطالعه در سال‌های ۸۹-۱۳۸۵ در نشریات علمی-پژوهشی بود.

مواد و روش‌ها: این مطالعه توصیفی با جستجو در بانک اطلاعات تغذیه‌ای کشور و انتخاب تمامی مقالات فارسی در زمینه تغذیه طی سال‌های ۸۹-۱۳۸۵ صورت گرفت. نوع مقالات، طراحی مطالعه و حیطه موضوعی مقالات تعیین شد. برای معنی‌داری الگوی نوع، طراحی و موضوع مقالات در سال‌های مورد بررسی، آزمون کای دو به کار رفت.

یافته‌ها: تعداد ۱۵۱۸ مقاله فارسی به دست آمد. ۹۸/۷٪ مقالات فارسی از نوع اصیل بودند و در بین مقالات مروری تنها دو مقاله مرور سیستماتیک وجود داشت. موضوع تغذیه بالینی، بیشترین (۴۲/۱٪) و موضوع "فنون و روش‌ها" کمترین (۳/۴٪) سهم را داشتند. بیشتر مقالات از نوع توصیفی بودند. مقالات کارآزمایی بالینی و جامعه در جایگاه بعدی قرار داشتند. الگوی حیطه‌های موضوعی و نوع مقالات در ۵ سال اخیر یکسان بود و هیچ تغییر معنی‌داری نشان نداد.

نتیجه‌گیری: با وجود کاهش تعداد مقالات توصیفی در این دوره، هم‌چنان تعداد مقالات توصیفی از مقالات تحلیلی بیشتر است. یکسان بودن الگوی مقالات از لحاظ موضوعی، طراحی و نوع مطالعه در کنار تعداد بالای مقالات توصیفی نیاز به بازنگری در سیاست‌های پژوهشی تغذیه را نشان می‌دهد.

واژگان کلیدی: تغذیه، موضوع، طراحی مطالعه، نوع مقاله، سیاست‌گذاری

• مقدمه

روش مورد توافقی برای ارزیابی نقش تحقیقات در بهبود وضعیت تغذیه و سلامت جامعه وجود ندارد. میزان تبدیل نتایج پژوهش‌ها به سیاست و برنامه اجرایی یا مشارکت تحقیقات در بهبود وضعیت سلامت شاخص‌های مهمی به حساب می‌آیند؛ اما اندازه‌گیری دقیق این شاخص‌ها دشوار به نظر می‌رسد. از شاخص‌های ساده‌تر و رایج می‌توان به میزان منابع تخصیص یافته به پژوهش، تعداد مقالات، تعداد مقالات بر اساس نوع پژوهش خاص و کیفیت پژوهش اشاره کرد (۲، ۱).

گام اول در فرایند تدوین برنامه و سیاست در حوزه تغذیه، طبقه‌بندی پژوهش‌ها است (۳). یکی از طبقه‌بندی‌های مفید، تقسیم مطالعات به دو گروه توصیفی و تحلیلی است که مطالعات توصیفی به تشریح اندازه و ذات مشکلات می‌پردازند و مطالعات تحلیلی با ارزیابی نقادانه اطلاعات موجود و تحلیل اثربخشی مداخلات سروکار دارند (۴، ۱). با این تقسیم بندی می‌توان به مشارکت تحقیقات در بهبود وضعیت دانش و روال درمان تغذیه‌ای جامعه پی برد و از نتایج آن‌ها در پیشگیری، کنترل و درمان بیماری‌ها

[Downloaded from nsft.sbmu.ac.ir on 2026-02-01]

استفاده کرد. علاوه بر این شناسایی حیطه‌های موضوعی پژوهش‌های تغذیه بر اساس موضوعات "فنون و روش‌ها"، "مواد غذایی"، "بیوشیمی و فیزیولوژی تغذیه"، "تغذیه و سلامت" و "تغذیه بالینی" (۵) و تعیین سهم هر یک، به بازنگری اولویت‌های پژوهشی و برنامه‌ریزی تحقیقات آتی تغذیه کمک خواهد کرد.

پژوهش‌ها نشان داده اند که ارزیابی پژوهش‌های تغذیه در دوره‌های ۵ ساله توانسته است در اجرای سیاست‌ها یا برنامه‌ها در علم تغذیه به کار گرفته شود (۶-۱۰). از این رو، تعداد زیاد مقالات تغذیه در ۵ سال اخیر (۱۱) و استفاده از این دسته‌بندی در حوزه تحقیقات علوم تغذیه کشور می‌تواند گام مؤثری در ارزیابی اولویت‌های پژوهشی، برنامه‌ها و سیاست‌های علم تغذیه به شمار آید. این ارزیابی، مقدمه‌ای برای بیان تلاش جامعه پژوهشگران تغذیه است تا دریابند آیا از توصیف مشکل به سمت حل مشکل تغذیه حرکت کرده‌اند یا خیر. در این راستا مطالعه حاضر با هدف ارزیابی مقالات فارسی بر اساس موضوع، طراحی و نوع مطالعه در حوزه علوم تغذیه کشور طی سال‌های۸۹-۱۳۸۵ در نشریات علمی-پژوهشی داخل کشور انجام گرفت.

• مواد و روش‌ها

با جستجو در *بانک اطلاعات تغذیه‌ای کشور* (۱۱) همه مقالات فارسی علمی – پژوهشی منتشر شده طی سال‌های ۸۹-۱۳۸۵ انتخاب شد. متن کامل هر مقاله در اختیار دو داور (متخصص تغذیه) قرار گرفت تا سال انتشار، نوع ، طراحی و موضوع مقاله مشخص شود. دسته‌بندی موضوعی NARA (Nutrition Abstracts and Reviews Series A) اساس تعیین حیطه‌های موضوعی مقالات تغذیه قرار گرفت. NARA زیر مجموعه CABI (Centre for Agricultural Bioscience International) است که تمامی مقالات مرتبط با تغذیه از ترکیبات مواد غذایی و ایمنی غذا گرفته تا چاقی، تغذیه وریدی و آلرژی را در ۵ حیطه موضوعی فنون و روش‌ها (Techniques)، مواد غذایی (Foods)، بیوشیمی و فیزیولوژی تغذیه (Nutritional physiology and biochemistry)، تغذیه و سلامت (Nutrition and Health) و تغذیه بالینی (Clinical Nutrition) قرار می‌دهد. مقالات از نظر طراحی به دو دسته توصیفی و تحلیلی و از نظر نوع مقاله به دو دسته اصیل و مروری تقسیم شدند. زیرگروه مقالات تحلیلی شامل مقالات کارآزمایی بالینی/جامعه، تجربی حیوانی، آزمایشگاهی، مطالعات موردـ شاهدی و هم‌گروهی بود (۴).

پس از این مرحله، کلیه مقالات برای تأیید نهایی در اختیار داوران سوم (متخصص تغذیه و اپیدمیولوژی) به عنوان مسئولان کنترل کیفی قرار داده شد. سپس مقالات کدگذاری و برای تجزیه و تحلیل وارد برنامه PASW 18 شدند. برای تعیین معنی‌دار بودن تغییرات الگوی موضوع، طراحی و نوع مطالعه در مقالات ۵ سال اخیر آزمون کای دو به کار رفت.

• یافته‌ها

تعداد ۱۵۱۸ مقاله فارسی مربوط به سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۸۵ به دست آمد که از میان ۴۳۲۹ عنوان مقاله فارسی طی سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۸۹ موجود در *بانک اطلاعات تغذیه‌ای کشور* جستجو و استخراج شد. از نمودار ۱ می‌توان دریافت که بیشترین افزایش تعداد مقالات در سال ۱۳۸۶ رخ داده است.

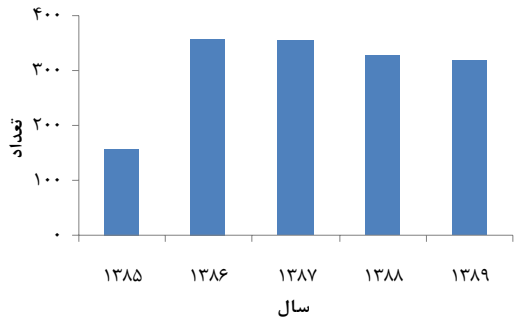

نمودار ۱. تعداد مقالات فارسی به تفکیک سال انتشار

جدول ۱ نشان می‌دهد که پس از دسته‌بندی نشریات به سه گروه، بیشترین مقالات تغذیه در نشریات پزشکی منتشر شده است (۸۹/۳ درصد).

جدول ۱. تعداد مقالات منتشر شده به تفکیک نوع نشریه و سال انتشار

نوع نشریه تخصصی / سال	تغذیه تعداد (٪)	پزشکی تعداد (٪)	سایر تعداد (٪)	کل
۱۳۸۵	-	۱۵۵ (۹۷/۵)	۴ (۲/۵)	۱۵۹
۱۳۸۶	۲۷ (۷/۵)	۳۲۵ (۹۰/۸)	۶ (۱/۷)	۳۵۸
۱۳۸۷	۳۱ (۸/۷)	۳۱۹ (۸۹/۹)	۵ (۱/۴)	۳۵۵
۱۳۸۸	۲۸ (۸/۶)	۲۹۲ (۸۹/۳)	۷ (۲/۱)	۳۲۷
۱۳۸۹	۳۸ (۱۱/۹)	۲۶۵ (۸۳/۱)	۱۶ (۵)	۳۱۹
کل	۱۲۴ (۸/۲)	۱۳۵۶ (۸۹/۳)	۳۸ (۲/۵)	۱۵۱۸

[Downloaded from nsft.sbmu.ac.ir on 2026-02-01]

تعداد مقالات مروری از سال ۱۳۸۷ افزایش یافته و از ۱/۳٪ در سال ۱۳۸۵ به ۲/۵٪ در سال ۱۳۸۷ رسیده است. این جهش در مورد مقالات اصیل از سال ۱۳۸۶ قابل مشاهده است (جدول ۲). در بین مقالات مروری تنها دو مقاله به شکل مرور سیستماتیک وجود داشت. نوع مقالات در ۵ سال اخیر تفاوت معنی‌داری نشان نداد. به علاوه، تعداد ۹ نشریه جدید طی ۵ سال به کل نشریات فارسی افزوده شده که ۷ نشریه در حوزه پزشکی و ۱ نشریه در حوزه کشاورزی بود. این یافته تنها شامل مجلاتی می‌شود که در آن‌ها مقالات تغذیه چاپ شده بود.

جدول ۲. تعداد مقالات منتشر شده به تفکیک نوع مطالعه و سال انتشار ۸۹-۱۳۸۵

نوع مطالعه / سال	مروری تعداد (٪)	اصیل تعداد (٪)	کل	P Value
۱۳۸۵	۲ (۱/۳)	۱۵۷ (۹۸/۷)	۱۵۹	p>0.05
۱۳۸۶	۵ (۱/۴)	۳۵۳ (۹۸/۶)	۳۵۸	
۱۳۸۷	۹ (۲/۵)	۳۴۶ (۹۷/۵)	۳۵۵	
۱۳۸۸	۹ (۲/۸)	۳۱۸ (۹۷/۲)	۳۲۷	
۱۳۸۹	۸ (۲/۵)	۳۱۱ (۹۷/۵)	۳۱۹	
کل	۳۳ (۲/۲)	۱۴۸۵ (۹۷/۸)	۱۵۱۸	

نمودار ۲ بیانگر سهم موضوعی مقالات بر اساس سال انتشار است. موضوع "تغذیه بالینی" در همه سال‌ها بیشترین سهم را به خود اختصاص داده است و موضوع "فنون و روش‌ها" کمترین نسبت به سایر موضوع‌ها است. با این حال، سهم موضوع "تغذیه بالینی" در سال ۱۳۸۵ نسبت به سال ۱۳۸۹ کاهش نشان می‌دهد (۴۷/۲٪ در برابر ۴۱/۷٪). در این میان، موضوع "مواد غذایی" از ۱۰/۷٪ در سال ۱۳۸۵ به ۱۶ درصد در سال ۸۹ افزایش یافته است، در حالی که سهم موضوع "بیوشیمی و فیزیولوژی تغذیه" از ۱۸/۲٪ در سال ۱۳۸۵ به ۱۴/۷٪ در سال ۱۳۸۹ کاهش یافته است. با وجود نوسان در سهم هر موضوع طی سال‌های مورد بررسی نسبت موضوعات به یکدیگر از الگوی یکسانی برخوردار بود و تغییرات از نظر آماری معنی‌دار نبود.

از نظر طراحی مطالعه، مطالعات توصیفی با وجود کاهش از ۵۲/۹٪ در سال ۱۳۸۵ به ۴۲/۴٪ در سال ۱۳۸۹ با میانگین ۴۶/۴٪ هم‌چنان پیشتاز هستند و سپس مطالعات کارآزمایی بالینی و جامعه رتبه‌های دوم و سوم کسب کردند (به ترتیب با میانگین ۱۵/۶٪ و ۸/۹٪). با این‌که کمترین سهم طراحی مطالعه مربوط به مطالعات هم‌گروهی است (میانگین ۲/۵٪) اما با گذشت زمان از ۱/۹٪ در سال ۱۳۸۵ به ۳/۲٪ در سال ۱۳۸۹ رسیده است. مطالعات آزمایشگاهی در سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۸ بین ۳/۲٪ تا ۶٪ نوسان داشته، اما در سال ۱۳۸۹ به ۱۰/۳٪ افزایش یافته است. عکس این روند در مطالعات حیوانی به چشم می‌خورد. با وجود میانگین بیشتر مطالعات حیوانی در برابر مطالعات آزمایشگاهی (۱۱٪ در برابر ۵/۹٪) سهم مطالعات حیوانی در سال ۱۳۸۹ به حداقل (۶/۴٪) رسیده است. مطالعات مورد- شاهدی با میانگین ۹/۷٪ نوسان تقریبا یکنواختی داشته است. با توجه به نوسان‌های مشاهده شده در طراحی مطالعات، آنالیز آماری نشان داد که این نوسان‌ها در بین سال‌ها معنی‌دار نبوده است (نمودار ۳).

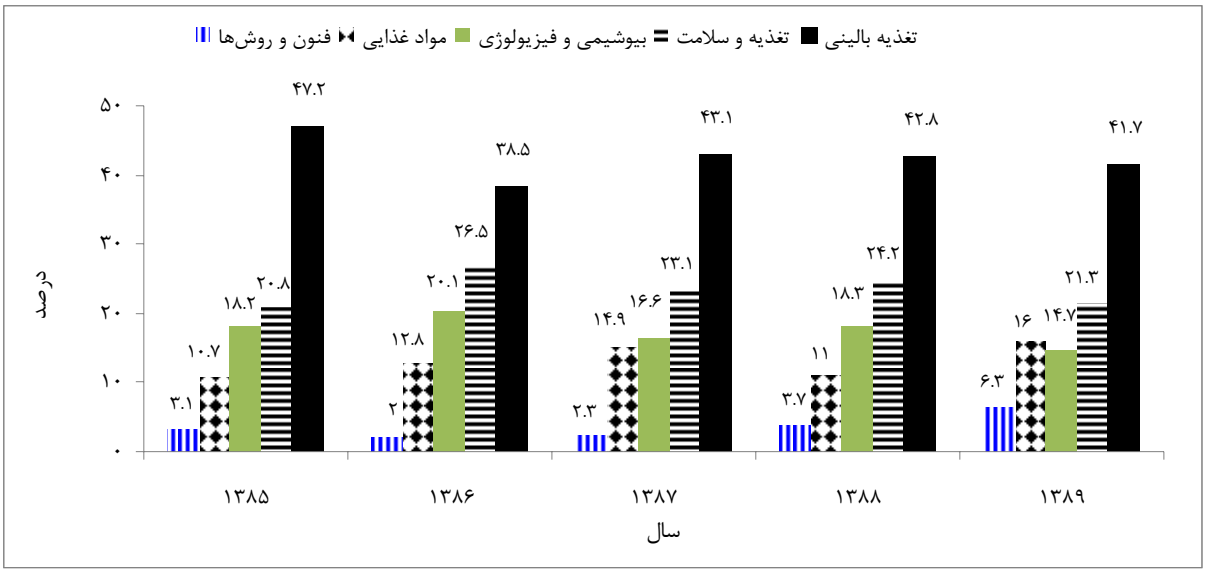

نمودار ۲. توزیع مقالات منتشر شده تغذیه به تفکیک موضوع و سال انتشار

[Downloaded from nsft.sbmu.ac.ir on 2026-02-01]

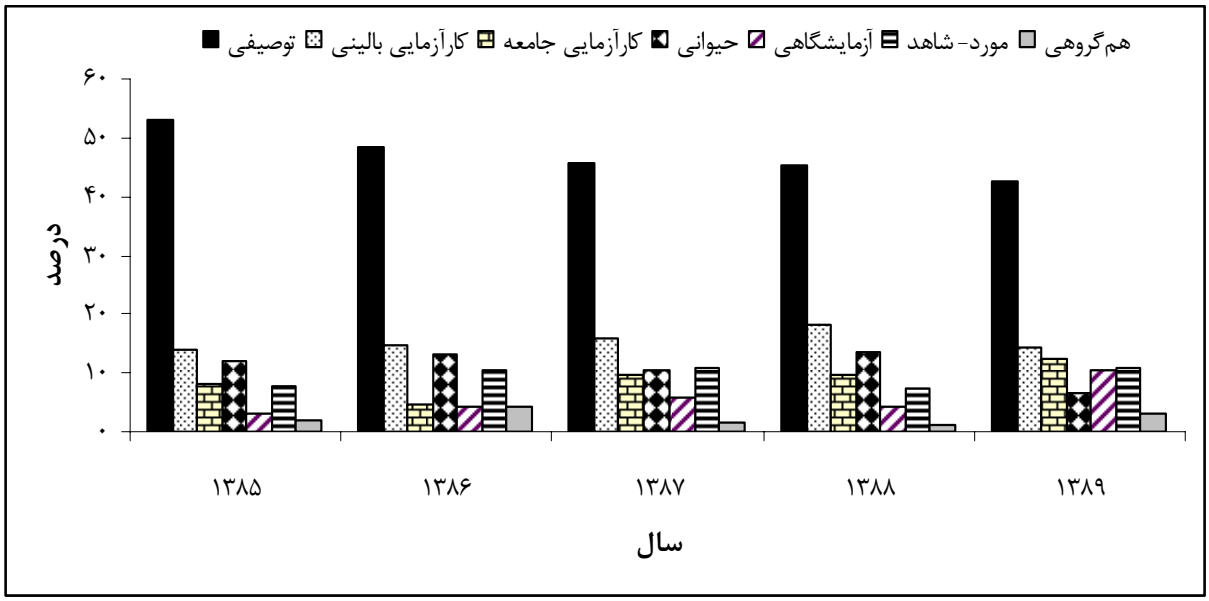

نمودار ۳. توزیع مقالات منتشر شده به تفکیک طراحی مطالعه و سال انتشار

• بحث

بر اساس دانسته‌های ما این اولین باری است که چنین مطالعه‌ای در حوزه تغذیه با تکیه بر تعیین طراحی مطالعه و نوع مقالات در داخل کشور صورت می‌گیرد. مطالعه حاضر نشان می‌دهد که جهش رشد مقالات تغذیه در ۵ سال اخیر از سال ۱۳۸۶ آغاز شده است. برخی از دلایل افزایش تعداد مقالات را می‌توان توانمندی در پرورش نیروی انسانی، تجهیزات و حمایت مسئولان و مدیران علمی کشور در امر پژوهش و افزایش انتشار نشریات در راستای اجرای برنامه‌های پنج ساله اول تا سوم و سرمایه‌گذاری بیشتر در تولید علم دانست (۱۲). هم‌چنین، در راستای افزایش تعداد نشریات جدید می‌توان به *مجله علوم تغذیه و صنایع غذایی ایران*، وابسته به *انستیتو تحقیقات تغذیه‌ای و صنایع غذایی کشور* و *مجله علوم غذایی و تغذیه* وابسته به *دانشگاه آزاد اسلامی* اشاره کرد که به ترتیب از سال‌های ۱۳۸۶ و ۱۳۸۹ رتبه علمی- پژوهشی دریافت کرده‌اند. به طوری که به تدریج سهم مقالات تغذیه‌ای را بیشتر به خود اختصاص داده‌اند. اما هم‌چنان نشریات پزشکی بخشی از سهم خود را برای موضوعات مرتبط با تغذیه حفظ کرده‌اند. با این حال، افزایش تعداد مقالات علمی در زمینه غذا و تغذیه فقط بیانگر افزایش کمی فعالیت علمی در این حوزه است که به طور سنتی با تعداد مقالات منتشر شده اندازه‌گیری می‌شود و مطالعه حاضر نیز به این پرسش پاسخ داده است. اما برای سنجش فعالیت علمی شاخص‌های دیگری نیز باید مورد توجه قرار گیرند که از عهده این مقاله خارج است.

بیشترین مقالات فارسی مورد بررسی از نوع اصیل بودند و تعداد مقالات مروری بسیار اندک بود که این مورد با یافته‌های مطالعه *ابوالقاسمی فخری* و *حبیبی* مطابقت دارد (۱۳، ۲). در میان مقالات مروری تنها دو مقاله مرور سیستماتیک به زبان فارسی منتشر شده بود. با توجه به این‌که یکی از ابزارهای تدوین راهنماهای بالینی و سیاست‌گذاری در امر سلامت، مطالعات مرور سیستماتیک هستند و از طرف دیگر چون بسیاری از سیاست‌گذاران، پزشکان و سایر حرفه‌های پزشکی وقت اندکی برای روزآمد کردن اطلاعات خود دارند، مرورهای سیستماتیک می‌توانند روش مناسبی برای به روز کردن اطلاعات باشد (۱۳).

مقالات فارسی با موضوع "بالینی" بیشترین موضوع مورد توجه پژوهشگران بود؛ سپس موضوعات "تغذیه و سلامت"، "مواد غذایی" و "بیوشیمی و فیزیولوژی تغذیه" و در نهایت "فنون و روش‌ها" در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند. به عبارت دیگر، پژوهش در حوزه پزشکی (درمان و کنترل بیماری‌ها)

[Downloaded from nsft.sbmu.ac.ir on 2026-02-01]

نسبت به سایر حوزه‌ها از جمله تغذیه و سلامت که نقش پیشگیری و ارتقای سلامت را دارد، از توجه بیشتری برخوردار است. موضوع "مواد غذایی" در سال‌های اخیر (به ویژه از سال ۱۳۸۶) مقالات بیشتری را در مقایسه با قبل داشته است که می‌تواند به دلیل داشتن بستر و فرصت مناسب در حوزه تحقیقات تغذیه از جمله تحقیق روی غذاهای فراویژه، مواد غذایی پروبیوتیک و تولید آن در صنعت به دلیل تاثیر آن‌ها بر سلامت افراد جامعه باشد (۱۴). مطالعه *انصافی* و *غریبی* (۱۵) نشان می‌دهد که در سال ۲۰۰۳ مقالات تغذیه سهم کمی در تولید علم در میان رشته های علوم پزشکی داشته‌اند. ولی تعداد مقالات در این زمینه به تدریج افزایش یافته است که مهم‌ترین دلایل آن عبارتند از: افزایش شیوع بیماری‌های غیرواگیر که ریشه در تغذیه دارند مانند بیماری‌های قلبی عروقی، چاقی و دیابت (۱۶) نقش غذا در درمان بیماری‌ها و کنترل سلامت جامعه و افزایش تعداد نشریات علمی ـ پژوهشی.

از نظر طراحی مطالعه، بیشترین روش مورد استفاده پژوهشگران از نوع توصیفی بود. در مقالات *Sanson-Fisher* (۱)، *Bittar* (۱۷)، *ابوالقاسمی فخری* (۱۸) و *حبیبی* (۲) نیز بالا بودن مطالعات توصیفی در جهان و ایران ذکر شده است. دلایل مختلفی برای چیرگی تعداد مقالات توصیفی وجود دارد؛ از جمله: تولید فرضیه، انجام سریع و آسان، هزینه کمتر، دسترسی آسان‌تر به داده‌ها و احتمال بیشتر برای تبدیل نتایج پژوهش‌های توصیفی به مقاله جهت انتشار در نشریات در برابر پژوهش‌های مداخله‌ای منجر به نتایج منفی (۱۹، ۱). این نوع مطالعات بیشتر برای پایش روندها و برنامه‌ریزی منابع تولید می‌شوند (۱۹).

از طرف دیگر، مطالعات کارآزمایی بالینی روندی رو به افزایش نشان می‌دهند. حبیبی و همکاران (۲) با بررسی تولیدات علمی کشورهای اسلامی در حوزه پزشکی اعلام کردند که ایران پس از ترکیه در رده دوم تولید مقالات کارآزمایی بالینی قرار دارد و این نوع مطالعات روندی افزایشی از سال ۲۰۰۷ تا ۲۰۰۹ در کشورهای اسلامی پیدا کرده‌اند که با یافته‌های مطالعه حاضر سازگار است. علاقه‌مندی پژوهشگران به اجرای مطالعات کارآزمایی، تمایل مسئولان نشریات علمی- پژوهشی برای چاپ این گونه مقالات و حضور متخصصان و پزشکان بالینی به عنوان تصمیم‌گیرندگان حوزه سلامت می‌تواند از جمله دلایل افزایش تعداد مقالات کارآزمایی بالینی باشد (۲۰). در سال‌های اخیر، مطالعات مورد- شاهدی به دلیل فراهم بودن بستر مناسب، سهولت انجام و بازدهی سریع بیشترین توجه پژوهشگران بالینی را به خود معطوف کرده است (۲۱). سهم مطالعات تجربی آزمایشگاهی در حوزه تغذیه در سال‌های اخیر اندکی افزایش نشان داده، اما سهم تولیدات علمی ایران در زمینه مطالعات آزمایشگاهی (in vitro) با وجود این که در کشورهای اسلامی پس از ترکیه در جایگاه دوم قرار می‌گیرد، اما نسبت به ترکیه بسیار اندک است (۲).

مطالعه حاضر نشان می‌دهد که پژوهشگران سعی می‌کنند تحقیقات تغذیه را مشکل- محور (Problem Oriented) نبینند و به حل مشکل (Problem Solving) نیز بپردازند (۲۲). کاهش تعداد مقالات توصیفی و افزایش سایر مقالات این نکته را تأیید می‌کند. ولی یکنواختی الگوی طراحی مطالعات در این دوره به ویژه بالا بودن سهم مقالات توصیفی لزوم بازنگری در الگوی طراحی پژوهش‌های تغذیه بر اساس سیاست‌های مشخص را خاطرنشان می‌سازد. زیرا پژوهش‌های توصیفی اطلاعات باارزشی در مورد الگوی تغذیه و عوامل تعیین‌کننده آن در اختیار قرار می‌دهند، اما شواهدی مستقیم مبنی بر چگونگی ایجاد تغییرات ارائه نمی‌کنند. بنابراین، هنگام تدوین سیاست‌های پژوهشی، یافته‌های این نوع مطالعات باید با احتیاط مورد توجه قرار گیرند (۱). هنگامی که طراحی مطالعات، پژوهشگر- محور و بدون هماهنگی با اولویت‌های پژوهشیِ تعیین شده در حوزه سلامت باشد، نوع پژوهش‌های انجام شده با نیازهای جامعه منطبق نخواهد بود.

حیطه‌های موضوعی طی ۵ سال اخیر الگوی یکسانی داشته است. با توجه به نقش مهم تغذیه در ارتقای سلامت و سهم ثابت موضوع "تغذیه و سلامت" در این دوره، توجه بیشتر سیاست‌گذاران تحقیقات در این زمینه را طلب می‌کند.

نوع مقالات نیز تغییرات معنی‌داری نشان نمی‌دهد. اندک بودن تعداد مقالات مرور سیستماتیک و متاآنالیزها بیانگر این است که جامعه پژوهشگران ایران هنوز به اهمیت این نوع

[Downloaded from nsft.sbmu.ac.ir on 2026-02-01]

مطالعات پی نبرده‌اند و سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان پژوهشی نیز آگاهی کافی از جایگاه مطالعات مروری سیستماتیک در تحقیقات تغذیه ندارند. با نگاهی کلی به نتایج برآمده از این پژوهش می‌توان دریافت بررسی‌های دوره‌ای، به ویژه ۵ ساله، برای ارزیابی وضعیت موجود تحقیقات تغذیه مفید هستند (۸) و اولین مرحله برای تدوین و بازبینی سیاست‌های ملی تحقیقات تغذیه به شمار می‌روند تا از نتایج آن‌ها برای تعیین سمت و سوی پژوهش‌های آتی تغذیه استفاده کرد.

با وجود مزایای ارائه نتایج و تحلیل داده‌ها در دوره‌های زمانی ۵ ساله شامل زود بازدهی و سهولت و امکان اجرای بیشتر در جهت اصلاح و برنامه ریزی سریع، باید توجه داشت که برنامه‌ریزی دراز مدت و سامان دهی اصولی تحقیقات، مستلزم بررسی روند الگوی تحقیقات تغذیه با جمع آوری داده‌ها، مقایسه و تحلیل تغییرات حاصله در فاصله حداقل دو دوره زمانی ۵ ساله می‌باشد، لذا نویسندگان در تلاشند تا با تداوم اجرای طرح مذکور، ارزیابی مقالات را در دوره‌های زمانی ۵ ساله به انجام رسانده و در پی آن تحلیل روند تغییرات ده ساله را منتشر سازند.

سپاسگزاری

از اعضای محترم *شورای پژوهشی انستیتو تحقیقات تغذیه‌ای و صنایع غذایی کشور* برای تصویب و از آقای دکتر *هدایت حسینی* معاون محترم پژوهشی برای حمایت مالی از این طرح پژوهشی، از خانم *زینت کمالی* و آقای *مهرداد محمدی* برای کمک به اجرای این طرح سپاسگزاری می‌شود. هم‌چنین از *فرهنگستان علوم پزشکی کشور* برای تقبل بخشی از هزینه‌های مالی این طرح قدردانی می‌شود.

• References

1. Sanson-Fisher RW, Campbell EM, Perkins JJ, Blunden SV, Davis BB. Indigenous health research: a critical review of outputs over time. MedJAust. 2006;184(10):502-5.
2. Habibi E, Mirhosseini Z, Majidi M. Medical Publications (2002-2009) of Islamic Countries; A Medline-Based Study Compared To Non-Islamic Countries. Iran J Med Sci. 2010;35(3):226-35.
3. Dukeshire S, Thurlow J. A Brief Guide to Understanding Policy Development Halifax, NS: Rural Communities Impacting Policy Project; 2002 [cited 2011 /09]. Available from: http://www.ruralnovascotia.ca/documents/policy/understanding%20policy.pdf.
4. Kothari C. Research methodology: methods and techniques. Delhi: New Age International; 2009.
5. Nutrition Abstracts and Reviews Series A:Human and Experimental. CABI Publisher; [cited 2011 /09];Availablefrom:http://www.cabi.org/default.aspx? ite= 170&page=1016&pid=79.
6. de la Barra SL, Redman S, Eades S. Health research policy: a case study of policy change in Aboriginal and Torres Strait Islander health research. Aust New Zealand health policy. 2009;6(1):2.
7. 5-year Health Sector Strategy: Investing in Health and Achieving the MDGs 2007-2011. Report. Khartoum: Republic of Sudan Federal Ministry of health, Policy TNH; 2006.
8. Taylor-Robinson D, Milton B, Lloyd-Williams F, O'Flaherty M, Capewell S. Planning ahead in public health? A qualitative study of the time horizons used in public health decision-making. BMC Public Health. 2008;8(1):415.
9. Gasparini LC, Panadeiros M. Argentina: assessing changes in targeting health and nutrition policies. Washington, D C; Banco Mundial, oct 2004, 50 p tab, graf (HNP Discussion Paper Reaching The Poor Program Paper, 1). 2004.
10. Nutrition Policy for Sudan and Strategy for Implementation. Report. Khartoum: Republic of Sudan Federal Ministry of health 2006.
11. Khoshnevisan F, Aminpour A, Salarkia N, Rassi M, Abbassgholi N, Tarighi P, et al. Assessing Iran's Farsi Publications in the Field of Nutrition Science. Report. Tehran: National Nutririon and Food Science Technology Research Institute and Iranian Academy of Medical Sciences.2011 [In Persian].
12. Moin M, Mahmoudi M, Rezaei N. Scientific output of Iran at the threshold of the 21st century. Scientometrics. 2005;62(2):239-48.
13. Moher D, Tricco AC. Issues related to the conduct of systematic reviews: a focus on the nutrition field. AmJ ClinNutr. 2008;88(5):1191-9.
14. Stanton C, Gardiner G, Meehan H, Collins K, Fitzgerald G, Lynch PB, et al. Market potential for

[Downloaded from nsft.sbmu.ac.ir on 2026-02-01]

probiotics. Am J Clin Nutr. 2001/2;73(2 Suppl): 476S-83S.

15. Ensafi A, Gharibi H. Iran Knowledge Production in International Level in Year 2003. 2004 [In Persian].

16. Nourbala.A.A, Mohammad K. National Health and Diseases Survey in the Islamic Republic of Iran. Tehran: National Reseach Center for Medical Sciences, Ministry of Health; 2001.

17. Bittar TO, Esmeriz CÉEC, Volpato LF, Gibilini C, Meneghim ZMAP, Vazquez FdL, et al. Evaluation of the methodology in publications describing epidemiological design for dental research: a critical analysis. RSBO (Online). 2011;8:75-80.

18. Abolghassemi Fakhree M, Jouyban A. Scientometric analysis of the major Iranian medical universities. Scientometrics. 2011;87(1):205-20.

19. Grimes DA, Schulz KF. Descriptive studies: what they can and cannot do. The Lancet. 2002; 359 (9301):145-9.

20. Review HaMRS. The virtuous cycle: working together for health and medical research. Discussion document. Canberra: AGPS; 1998.

21. Callas PW. Searching the biomedical literature: research study designs and critical appraisal. ClinLab Sci. 2008;21(1):42-8.

22. Ghassemi H. Capacity building in community nutrition research. Report. Tehran National Nutrition and Food Technology Research Institute2004 [In Persian].

[Downloaded from nsft.sbmu.ac.ir on 2026-02-01]

Assessment of Farsi nutrition articles in Iranian scientific journals 2006-2011: an opportunity to revise nutrition research policy

Khoshnevisan F[1], Hajifaraji M[2], Salarkia N[3], Aminpoor A[4], Rasi M[5], Abbasgholi N[5]*

1- M.Sc. in Nutrition Science, National Nutrition and Food Technology Research Institute, Faculty of Nutrition and Food Technology, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

*2- *Corresponding author: Associate Prof, Dept. of Food and Nutrition Policy and Planning Research, National Nutrition and Food Technology Research Institute, Faculty of Nutrition and Food Technology, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran. Email: m39faraji@yahoo.com*

3- Research Assisstant, Dept. of Food and Nutrition Policy and Planning Research, National Nutrition and Food Technology Research Institute, Faculty of Nutrition and Food Technology, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

4- Lecturer, Dept. of Community Nutrition, National Nutrition and Food Technology Research Institute, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

5- Library and Information Sciences, National Nutrition and Food Technology Research Institute, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Received 21 Feb, 2012 **Accepted 21 Aug, 2012**

Background and Objective: Periodic assessment is a useful strategy for analyzing the situation of nutrition research, and its results would help direct any future study. This study was conducted to assess Farsi nutrition articles in Iranian scientific journals, during 2006-2011 on the basis of the study design, publication type and subject headings.

Materials and Methods: In a descriptive study, Farsi articles during 2006-2011 were searched and collected using “Iran's Nutrition Publication abstracts” database, and their study design, publication type and subject headings were determined. The data were analyzed using χ^2, PASW Statistics 18 to find the significant differences of the study design, publication type and subject headings of the selected articles.

Results: The number of Farsi articles was 1518. There was a maximum number of original research articles (98.7%); while, the number of systematic reviews was only two. "Clinical nutrition" (42.1%) and "techniques and methods" (3.4%) were the most and the least frequent topics respectively. The most frequent articles in study design were descriptives then trials. There was no significant difference in publication patterns of the study design, publication type and subject headings of the articles.

Conclusion: Although the number of descriptive research articles has decreased during this period, it is still more than that of analytical articles. The consistent pattern of study design, publication type and subjects, beside the high number of descriptive publications show the necessity of revising the nutrition research policies.

Keywords: Nutrition, Subject headings, Publication type, Study design, Policy

[Downloaded from nsft.sbmu.ac.ir on 2026-02-01]